

MPHAFATŠO

E tšweleditšwe ke SANRAL

YA TSELA

YA MOLOTO

KGATIŠO YA 2 | DIPHALANE 2017

transport

Department:
Transport
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

STOP CORRUPTION

CALL DELOITTE TIP-OFFS ANONYMOUS CONFIDENTIAL, FREE
HOTLINE WITH ANY INFORMATION YOU MAY HAVE REGARDING
FRAUD, CORRUPTION OR OTHER WORKPLACE CRIME.

TOLL FREE: **0800 204 558**

FREE FAX: **0800 00 77 88**

FREE POST: **KZN 138, UMHLANGA ROCKS, 4320**

E-MAIL: **SANRAL@TIP-OFFS.COM**

WEBSITE: **WWW.TIP-OFFS.COM**

24 HOURS A DAY, 365 DAYS A YEAR

Deloitte.

AN INDEPENDENTLY MONITORED SERVICE, INITIATED BY SANRAL

Protšeke e thomile

Kago ya Tselwa ya Moloto e tšwela pele ka morago ga go ditelega. Ka morago ga dikgwedi tša dipoleledišano le thušosemolao, mošomo o tšwela pele bjalo ka go beakantšwe. Ka Limpopo, bašomi ba gae ba 32 ba thwetšwe go šoma mo kagong ya ditsejana tša nakwana kgauswi le Marble Hall. Bašomi ba e ka bago ba 45 ba thwetšwe katološong ya maporogwana le dikelelatšhila tša meetse a maatla ka Vlaklaagte, Mpumalanga. Batho ba bantši ba tla thwalwa ge protšeke e tšwela pele.

LEINA LA PROTŠEKE:

Protšeke ya Tselwa ya Moloto

BALAOADI BA PROTŠEKE

Madoda Mthembu
Nontobeko Mathenjwa
Lawrence Chauke
Riaan Oerlemans

SELETE

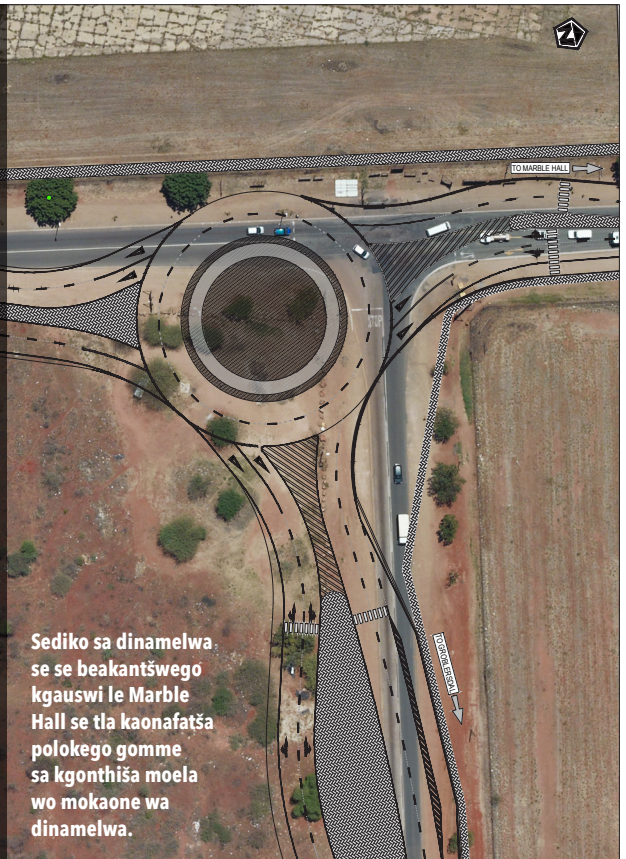
Selete sa Leboa

BORAKONTRAKA*:

BADIRIŠANI BA TIRIŠANO YA
MOHLAKANELWA YA LIMPOPO
Modirišanimogolo wa Tirišano ya
Mohlakanelwa: Raubex
Badirišani ba banyane: Chauke Business
Enterprises

BADIRIŠANI BA TIRIŠANO YA
MOHLAKANELWA YA MPUMALANGA:
Modirišanimogolo wa Tirišano ya
Mohlakanelwa: KPMM
Badirišani ba banyane ba Tirišano ya
Mohlakanelwa: Khuluphala Trading,
Themolo le BizAfrika

*SANRAL e thwetše borakontra ka go dira mošomo wo bohlokwa mo Tseleng ya Moloto. Ditentare tša mpshafatšo ye kgolo di tla phatlalatšwa ka 2018.

Sediko sa dinamelwa se se beakantšwego kgauswi le Marble Hall se tla kaonafatša polokego gomme sa kgonthiša moela wo mokaone wa dinamelwa.

Mpumalanga e itokišitše

HLOGO YA KGORO: KGORO YA MEŠOMO YA SETŠHABA, DITSELA LE DINAMELWA KGOPANA MOHLASEDI

Ditsela tša Mpumalanga di tsebega ka moela wa godimo wa dinamelwa. Se ke ka lebaka la mokgwa wa kgale wa go šoma kgole le gae. Ye nngwe ya ditsela tše ke tsela ye e tsebegago ka dikotsi tše dintši e lego Tsela ya Moloto (R573), yeo e nago le dipese tše dintši tšeo di šomišwago go fihlelela mošomo ka Pretoria le go boela gae mathapama a letšatši le lengwe le lengwe. Mo dinakong tša go feta, tsela e itemogetše dikotsi tše mmalwa tše šoro seo se oketša boipiletšo bjo bo golago bja thoma protšeke ya seporo.

Ge mokgwa wa go aga seporo o le karolong ya peakanyo, e bile taba ye botse go thoma protšeke ya Mpshafatšo ya Tsela ya Moloto. Protšeke ye e dira karolo ya protšeke ya Tlhabollo ya Tsela ya Moloto. SANRAL e thomile ka kago ya katološo ya ditsela tša Mpumalanga tšeo di putlago mebasepaleng ye mebedi, Mebasepala ya Segae ya Thembisile Hani le Dr JS Moroka mo Seleteng sa Nkangala.

Le ge polokego le go fokotša pitlagano e le tšona tše bohlokwa, protšeke e swanetše, gare ga tše dingwe, e tšweletše mehola ya ekonomi go tšwa kagong ya yona gape e fihlelele maikemišetšo a leago bjalo ka mokgwa wa go thoma le go thekga diekonomi tša segae. Dikgwebo tše di sa thomago di tla holega go tšwa go mabokgoni ao a hlokegago kudu le tlhahlong ya tlhabollo ya kgwebo.

Protšeke e šetše e tšweletša dipelo tše dibotse, moo mošomo le diSMME di hweditšwego mo seleteng se se Abelago protšeke. Peeletšo ya R1bn ka SANRAL go mpshafatša tsela ya 54.9km ya Mpumalanga ya R573 e tla dira se sengwe le se sengwe go kaonafatša maphelo a batho re lebeletše polokego, tlhabollo ya mabokgoni le go kgatha tema ga mohola mo ekonoming ga diSMME.

- NAA O BE O TSEBA? -

Mpshafatšo ya Tsela ya Moloto e thoma go bula mešongwana ya ekonomi mo seleteng. Lefelo la mabenkele le le leswa le tla kaonafatšwa ka Mpumalanga le maswao a kgwebo a magolo - go akaretšwa direstorante tša go swana le Spur le Wimpy - di hlomile dipapetla di tsebiša badudi gore ba tla moo lefelong leo.

— “ —

“SANRAL e tla beeletša R4.5bn ya mpshafatšo ya Tsela ya Moloto. Mošomo wo bohlokwa mo protšekeng o akaretša kago ya sediko sa dinamelwa mo magahlanong a magolo ka Marble Hall ka Limpopo; gammogo le magareng ga Moloto le Moteti mo mebasepaleng ya segae ya Thembisile Hani le Dr JS Moroka ka Mpumalanga. Ka Limpopo, mošomo o thomile ka kago ya sediko sa nakwana go fetšetša dinamelwa go tšwa tseleng ye kgolo moo magahlano a tla agwago. Ka Mpumalanga, kago ya magahlano a nakwana ka Tweefontein le katološo ya maporogwana le dikelelatšhila tša meetse a maatla ka Vlaklaagte e thomile.”

NGULAWRENCE CHAUKE, MOLAODI WA PROTŠEKE WA SANRAL

Mpshafatšo e fetola maphelo!

— “ —

Ke thomile go šomela khamphani ka 2006 gomme re šomile diprotšekeng tša go fapana mo mengwageng ya go feta, eupša ga go na ye e bego e le ye kgolo go feta ye. Protšeke ye e tla thuša go godiša mabokgoni a ka ya godiša tsebo ya ka, ka lebaka la bogolo bja yona. Ga se dikhamphani tšeo di kgathago tema fela tšeo di tlogo holega, eupša setšhaba le sona se tla holega.”

PETER KGOPA
— MOLEKODI WA BOGOLO, KPMM

— “ —

Ke na le mengwaga ye 18 ke le mo intastering ya kago, ye 13 ya yona ke e feditše le rakontraka yo mogolo mo protšekeng ye [KPMM]. Khamphani ya ka e aba disamente mo protšekeng ye. Go fihla gonabjale ke protšeke ye kgolo go feta ka moka yeo ke šomilego go yona. Ke hlohleletša basadi go ithuta ka intasteri ye gomme ba kgathe tema ditshepetšong tša kgwebo. Ga se ba swanela go e dumelela go ba tšhošetša, ka ge e le tsela e le tee ya go gola.”

SELINA RAMOKGONAMI
— MATSENI KAGO KA KAKARETŠO, MOABI

— “ —

Re thabišitšwe ke protšeke le dikholego tšeo e di tlišago mo setšhabeng. Re ikgantšha ka moo dikgwebo tša segae di thwetšwego bjalo ka ge re itemogela ditlhohlo tša mathomomg. Komiti ya kgokaganyo ya protšeke (PLC) e kgathile tema ye bohlokwa go kgonthiša kalatšo ya mošomo ya go hloka bosodi, baabi ba hwetša mešomo le dikontraka tše nnyane. Go di tsenya ka pela go dira gore go be le dipoledišano tše bonolo le setšhaba.”

PRINCE TUGWANA — KGOŠI YA SEGAE, MPUMALANGA

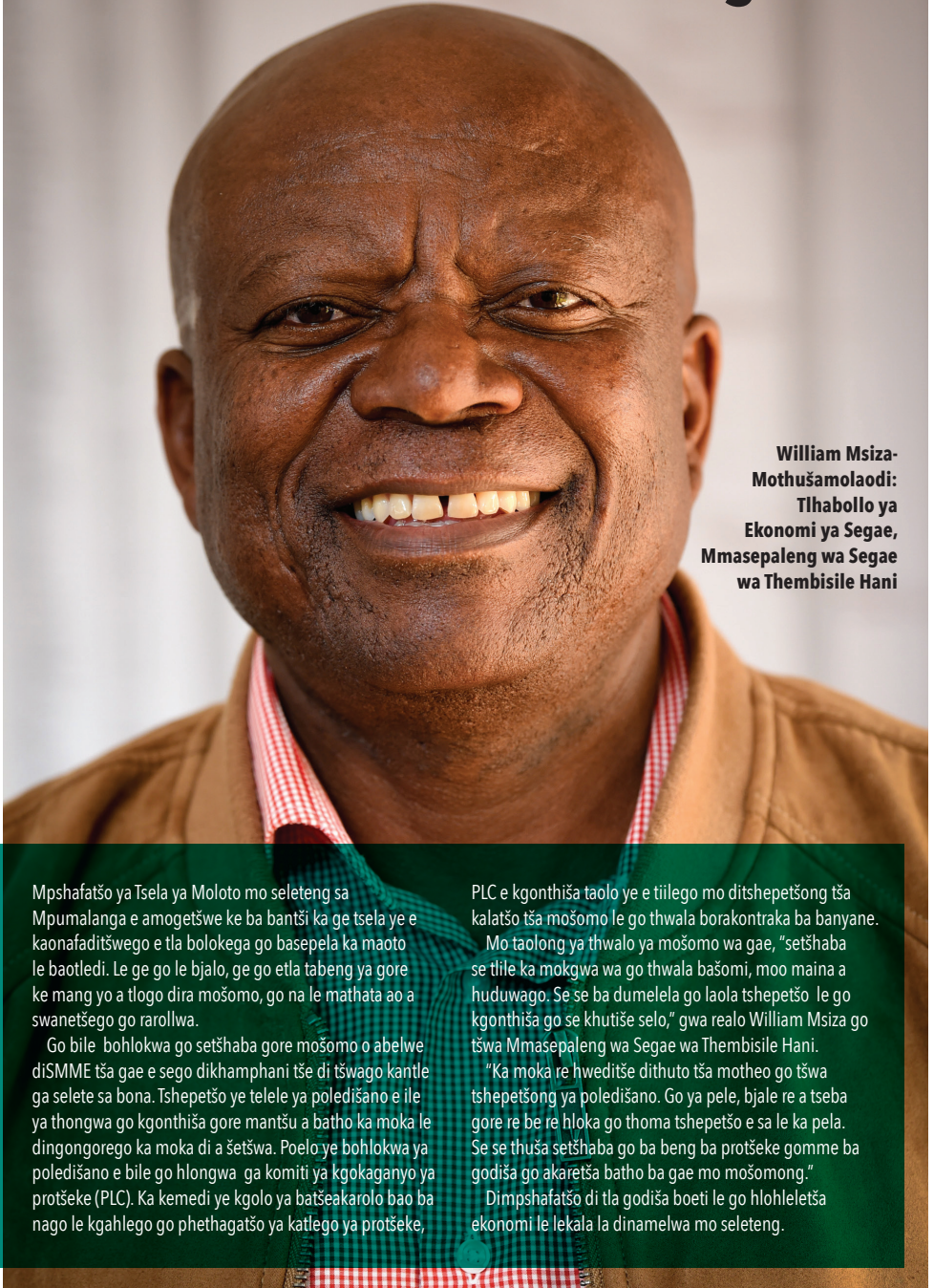
— “ —

Mpshafatšo ya tsela mo lefelong la rena e šetše e na le ditlamorago tše dibotse. Ga se fela gore maloko a setšhaba a hwetša mošomo eupša ba hwetša gape mabokgoni ao a tla bago mohola mo nakong ye telele. Ekonomi e godišwa gabotse ge maina a magolo a šetše a e tla, seo se ra gore go ba le hlolego ya mešomo ye mentši.”

USIM JIYANE — MOHLANKEDI WA DIKGOKAGANYO WA PROTŠEKE (PLO), MPUMALANGA

Mantšu a setšhaba a kwagetše

William Msiza-Mothušamolaodi:
Tlhabollo ya
Ekonomi ya Segae,
Mmasepaleng wa Segae
wa Thembisile Hani

Mpshafatšo ya Tsela ya Moloto mo seleteng sa Mpumalanga e amogetswe ke ba bantši ka ge tsela ye e kaonafaditšwego e tla bolokega go basepela ka maoto le baotledi. Le ge go le bjalo, ge go etla tabeng ya gore ke mang yo a tlogo dira mošomo, go na le mathata ao a swanetšego go rarollwa.

Go bile bohlokwa go setšhaba gore mošomo o abelwe diSMME tša gae e sego dikhamphani tše di tšwago kantle ga selete sa bona. Tshepetšo ye telele ya poledišano e ile ya thongwa go kgonthiša gore mantšu a batho ka moka le dingongorego ka moka di a šetšwa. Poelo ye bohlokwa ya poledišano e bile go hlongwa ga komiti ya kgokaganyo ya protšeke (PLC). Ka kemedi ye kgolo ya batšeakarolo bao ba nago le kgahlego go phethagatšo ya katlego ya protšeke,

PLC e kgonthiša taolo ye e tiilego mo ditshepetšong tša kalatšo tša mošomo le go thwala borakontraka ba banyane.

Mo taolong ya thwalo ya mošomo wa gae, "setšhaba se tile ka mokgwa wa go thwala bašomi, moo maina a huduwago. Se se ba dumelela go laola tshepetšo le go kgonthiša go se khutiše selo," gwa realo William Msiza go tšwa Mmasepaleng wa Segae wa Thembisile Hani.

"Ka moka re hweditše dithuto tša motheo go tšwa tshepetšong ya poledišano. Go ya pele, bjale re a tseba gore re be re hloka go thoma tshepetšo e sa le ka pela. Se se thuša setšhaba go ba beng ba protšeke gomme ba godiša go akaretša batho ba gae mo mošomong."

Dimpshafatšo di tla godiša boeti le go hlohleletša ekonomi le lekala la dinamelwa mo seleteng.

Dikgwebo tša Limpopo tša bathobaso di kgatha tema

– NAA O BE O TSEBA? –

Mphafatšo ya Tsela ya Moloto ke protšeke ye kgolo ya mathomo yeo e abilwego ke SANRAL ge fela go na le tirišano ya mohlakanelwa. Se se ra gore borakontra ka bagolo ba swanetše go dirišana le diSMME go šoma mo protšekeng.

Adam Chauke
modirišani wa
taolo wa CBE

Chauke Business Enterprises (CBE) ke badirišani ba tirišano ya mohlakanelwa ba banyane ka karolong ya Limpopo ya mpshafatšo ya Tsela ya Moloto. Khamphani e hlomilwe ka 2007 gomme e na le setswalle sa nako ye telele le modirišanimogolo wa tirišano ya mohlakanelwa KPMM.

Adam Chauke modirišani wa taolo wa CBE o re e bile leeto le le telele la khamphani ya bona. O gopola matšatšing a ge ba thoma ka diprotšeke tše dinyane kudu, ba na le fela, peke le garafo. Go be go se na go bewa ga magoro ga diintasteri matšatšing ao.

Matšatšing a mathomo, CBE e be e tla hwetša diprotšeke tša go lefa fela R20 000 ke moka ka morago ga go lefa bašomi, khamphani e tla sala e se na selo. "Re ile ra swanela ke go thoma go gongwe eupša leeto leo le re rutile tše ntiši ka kgwebo le bohlokwa bja go beeletša kgwebong. Re ile ra swanela ke go matlafatša methopo ya rena, bokgoni le ditshepetšo gore re gole," gwa realo Chauke.

Pele re tsena ka tirišanong ya mohlakanelwa ya mpshafatšo ya Tsela ya Moloto, CBE, mo mengwageng ya go feta, e filwe kontraka ka fase ga KPMM mo diprotšekeng tše mmalwa. Se se thušitše khamphani go gola go ba se e lego sona lehono. Chauke o hlaloša kamano gare ga dikhamphani tše pedi bjalo ka ya motswadi le ngwana. O tumiša bontši bja mabokgoni ao ba a hweditšego go KPMM gomme o thabetše karolo ya bona ya godimo ya go ba modirišani mo mpshafatšong ya Tsela ya Moloto.

Mo mpshafatšong, CBE e swaragane le karolo ya bothata ya mošomo wa matsogo gomme se se ba kgontšha go thwala batho ba bantši, ka lebaka la bogolo bja protšeke. Se se thuša ka phetišetšo ya mabokgoni ao a tla hologa bašomi ka morago ga ge protšeke e fedile.

Chauke o re se dirilego gore CBE e dule e le ka kgwebong mo mengwageng ye 10 ya go feta ke go tšhepagala le go hlokomela gore ba aba mošomo wa boleng. Mokgwa wo o tliša dipelo ka ge dikhamphani tše dikgolo di go tšhepa go ka kgatha tema mo mešomong ye menyane go ya go ya magareng yeo ba ka e hwetšago, gomme o dula o gopolwa.

"Ke rata go leboga SANRAL go dira gore e be senyakwa gore go šome dikhamphani tše dikgolo, tša maitemogelo go šoma le diSMME mo diprotšekeng. Se se fa dikhamphani tše dinyane phihlelelo mo intastering yeo go lego boima go tsena gomme ya thuša go katološa sehlopha sa mabokgoni a rena. Mafelelong a protšeke ye, re tla hwetša tsebo ya mohola gomme ra fihlelela dinyakwa tša go tenerela diprotšeke tše dikgolo," Chauke a fetša.

THE SOUTH AFRICAN NATIONAL ROADS AGENCY SOC LTD

NORTHERN REGION 38 Ida Street, Menlo Park, Pretoria, 0081,
Private Bag x17, Lynnwood Ridge, 0040, www.nra.co.za

SANRAL FRAUD HOTLINE 0800204558

